

Інформаційна довідка **щодо оподаткування цифрової економіки: ключові аспекти, особливості** **регулювання в ЄС, зміни та виклики***

***Анотація.** Оподаткування цифрової економіки залишається складним і недостатньо врегульованим питанням як на рівні Європейського Союзу, так і глобальному. Це зумовлено великою кількістю різновидів цифрових послуг та невизначеністю у тлумаченні їх характеру, а також особливостями прямого та непрямого оподаткування. В інформаційній довідці наведено позиції Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейської Комісії з цього питання, а також підкреслено різні підходи держав щодо запровадження оподаткування цифрової економіки на національному рівні.*

***Ключові слова:** цифрова економіка, оподаткування, Європейський Союз, цифрові послуги, податок на цифрові послуги, податок на додану вартість.*

Вступ. Оподаткування цифрової економіки наразі не є остаточно врегульованим як у Європейському Союзі (далі – ЄС), так і в державах-членах Союзу. Існує багато видів цифрового бізнесу, і кожен конкретний випадок має розглядатися окремо. Залишається невизначеність у диференційованості цифрових послуг, зокрема між тими, що надаються цифровими платформами безпосередньо користувачам, і тими, що можуть надавати самі користувачі. Крім того, необхідно розрізняти пряме та непряме оподаткування. В обох сферах тривають дискусії щодо формальних зобов'язань економічних операторів загалом і цифрових платформ зокрема. Саме платформи перебувають у центрі обговорень щодо прямого оподаткування цифрової економіки. Основна ідея полягає в тому, що розподіл суверенних прав на оподаткування між державами повинен враховувати особливості ринку, на якому працює провайдер. По суті, права на оподаткування будуть закріплені за державами, в яких знаходяться споживачі або користувачі цифрових платформ. Це може призвести до змін у міжнародних угодах про уникнення подвійного оподаткування та є наразі предметом переговорів щодо вироблення єдиного підходу в межах Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР)¹.

Європейська Комісія пропонує віднести податок на цифрові послуги до категорії непрямих податків. Водночас існує певна суперечність щодо його класифікації як прямого або непрямого податку. Такий податок застосовуватиметься до прибутку цифрової платформи. Оскільки він пов'язаний із послугами, які платформа надає користувачам для здійснення операцій, важливо чітко визначити характер такої операції. Це, своєю чергою, дозволить встановити, яка держава-член має право стягувати податок на

¹ Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy. OECD Report. URL: https://www.oecd.org/en/publications/addressing-the-tax-challenges-of-the-digital-economy_9789264218789-en.html

додану вартість (далі – ПДВ) за відповідну послугу². План дій щодо справедливого оподаткування, прийнятий Комісією в липні 2020 року, містить завдання для інституцій ЄС, зокрема щодо поглибленого аналізу особливостей функціонування цифрової економіки та цифрових платформ, а також відповідно визначити, в якій державі має здійснюватися оподаткування³.

Основна частина. В ОЕСР тривають переговори щодо запровадження глобальних заходів з оподаткування цифрових технологій. Запропонована ОЕСР модель базується на двох стовпах: взаємозв'язок між місцезнаходженням бізнесу та оподаткуванням (орієнтується на обсяги продажів у країні, а не на фізичну присутність, як це передбачено чинними обов'язковими правилами); встановлення мінімального рівня оподаткування в усьому світі з метою боротьби з переміщенням прибутків та зменшення податкової конкуренції (він не стосується безпосередньо цифрового бізнесу).

У березні 2018 року Європейська Комісія представила пакет законодавчих пропозицій щодо справедливого оподаткування цифрової економіки⁴. Він містив дві пропозиції: про тимчасовий податок (на цифрові послуги) та довгостроковий податок (на «значну цифрову присутність»). Хоча ці пропозиції отримали підтримку Європейського Парламенту, Рада їх не схвалила.

Згодом деякі держави-члени ЄС, зокрема Франція, Італія та Іспанія, запровадили національний податок, подібний до тимчасового податку на цифрові послуги. Інші держави-члени, зокрема Чехія, досі обговорюють можливість запровадження такого податку. Майже всі держави-члени ЄС, які запровадили такий податок, наголошують на його тимчасовому характері, поки не буде знайдено єдиного узгодженого рішення на глобальному рівні у сфері прямого оподаткування цифрової економіки.

Якщо в межах ОЕСР буде досягнуто згоди, зазначені вище держави-члени ЄС, які запровадили цифрові податки, замінять їх на узгоджені на глобальному рівні. Водночас це може спричинити додаткове навантаження на компанії, оскільки їм доведеться виконувати різні вимоги, що збільшить їхній адміністративний тягар і витрати.

Тим часом Рада ЄС погодила пропозицію Європейської Комісії щодо внесення змін до Директиви про адміністративне співробітництво (DAC7)⁵. Наразі пропозиція перебуває на розгляді Європейського Парламенту. Переглянута директива зобов'яже цифрові платформи надавати інформацію про операції, в яких вони беруть участь, а обмін цією інформацією між державами-членами відбуватиметься автоматично. Раніше отримання такої інформації було ускладнене, оскільки оператори цифрових платформ

² Taxation of the digital economy: Latest developments. *European Parliamentary Research Service*. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA\(2020\)659414](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA(2020)659414)

³ Package for fair and simple taxation. *European Commission*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/package-fair-and-simple-taxation_en

⁴ Package for fair and simple taxation. *European Commission*. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/package-fair-and-simple-taxation_en

⁵ Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE amending Directive 2011/16/EU on administrative cooperation in the field of taxation. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020PC0314>

наполягають на тому, що вони не є безпосередніми учасниками транзакцій, які відбуваються на їхніх платформах, а лише виконують роль посередників.

Основні зміни, прийняті до Директиви Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість⁶:

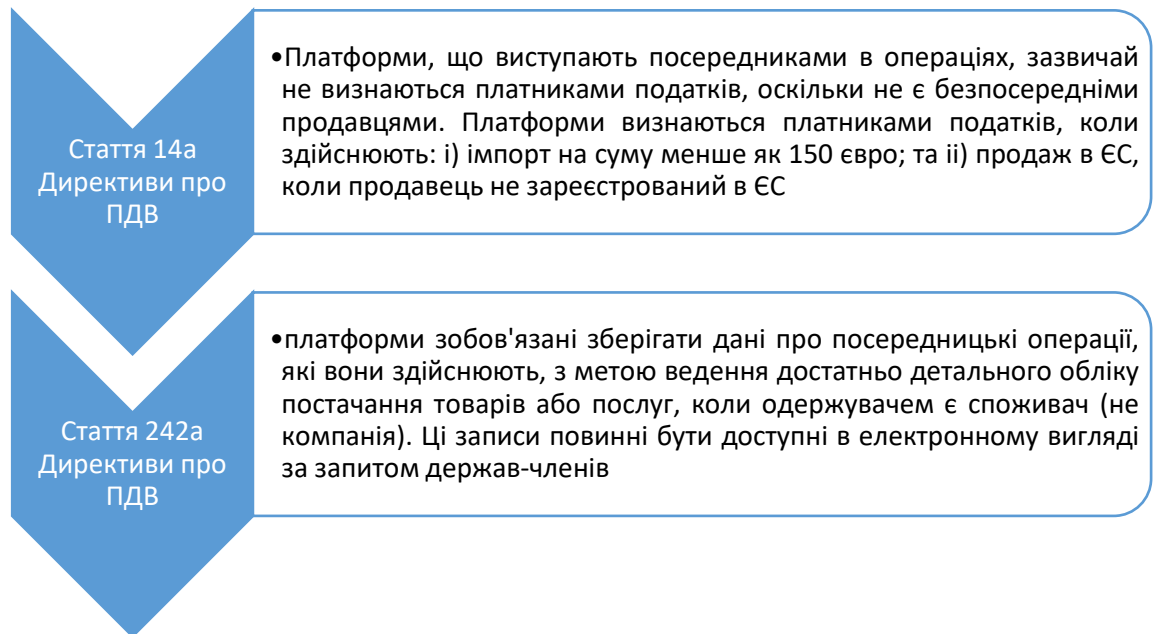

Рис. 1

Digital Services Taxes in Europe

Legislative Status of Digital Services Taxes (DSTs) in European OECD Countries, as of February 21, 2024

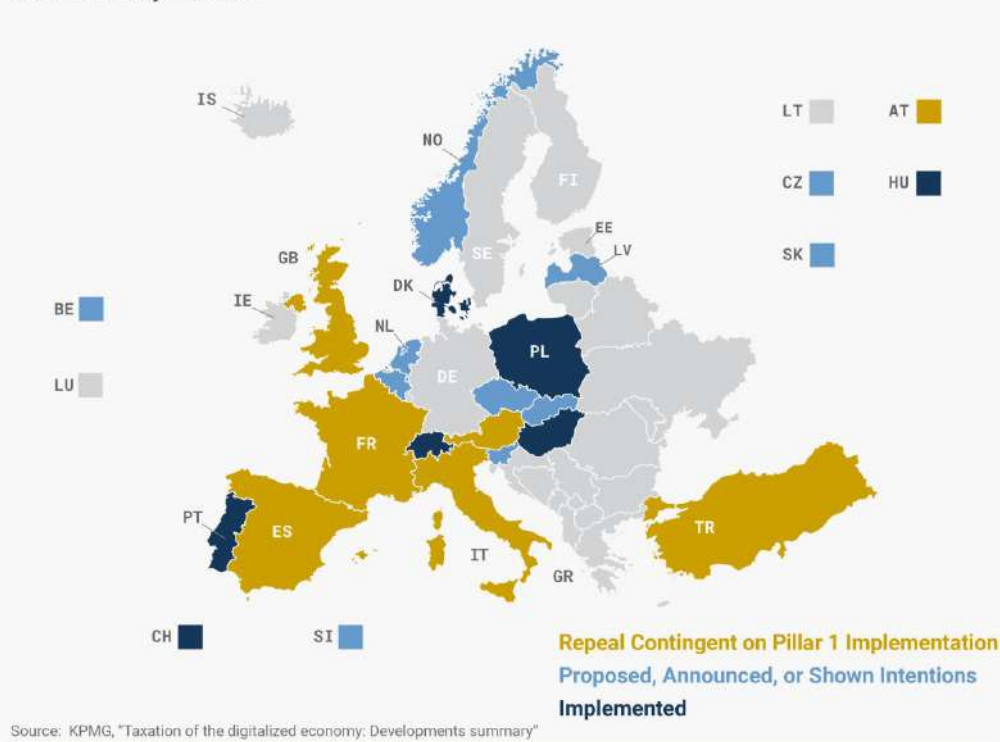

Рис. 2

⁶ Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:32006L0112>

Рисунок 2 ілюструє, що станом на початок 2024 року Австрія, Данія, Франція, Угорщина, Італія, Польща, Португалія, Іспанія, Швейцарія, Туреччина, Франція та Велика Британія запровадили податки на цифрові послуги. Бельгія та Чехія опублікували пропозиції щодо запровадження такого податку, а Латвія, Норвегія, Словаччина та Словенія офіційно оголосили про наміри його запровадити. Запропоновані та впроваджені податки суттєво відрізняються в різних державах (за об'єктами оподаткування, ставками, періодом дії тощо). Наприклад, якщо в Австрії та Угорщині оподатковуються лише доходи від онлайн-реклами, то в Данії такий податок поширюється лише на стрімінгові сервіси, а у Франції база оподаткування значно ширша і охоплює доходи від надання цифрового інтерфейсу, таргетованої реклами та передачі даних, зібраних про користувачів у рекламних цілях. Ставки податку варіюються від 1,5 % в Польщі до 7,5 % в Угорщині (хоча в Угорщині ставку податку було знижено до 0 % до грудня 2024 року включно).

Висновки. Наразі податки на цифрову економіку, запроваджені в державах-членах ЄС, розглядаються як тимчасові заходи, доки не буде досягнуто глобальної домовленості на рівні ОЕСР. Якщо така угода буде досягнута, важливо буде відстежувати, як країни адаптуватимуть свою податкову політику, зокрема змінюватимуть або скасовуватимуть чинні податки. Водночас Організація Об'єднаних Націй уже внесла до Типової конвенції ООН про уникнення подвійного оподаткування спеціальні положення щодо доходів від автоматизованих цифрових послуг (див. статтю 12В), які застосовуватимуться до договірних сторін, які погодяться на їх включення.

Варто зауважити, що Директива Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість майже повністю імплементована в Розділі V «Податок на додану вартість» Податкового кодексу України. Водночас деякі статті Кодексу потребують подальшої гармонізації із законодавством ЄС, зокрема у випадках, коли існує ризик подвійного оподаткування або необхідність адаптації до норм, що регулюють оподаткування цифрової економіки.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*